

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 322 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinoz</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements.....	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'lchi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor.....	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Ислombек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni.....	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari.....	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari.....	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari.....	219
<i>Alqarov Qodir Xoimatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	
Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari.....	226
<i>Norboeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfulloh Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish.....	245
<i>Raximov Zokir Toshmirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish.....	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish.....	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlilik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi.....	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools.....	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	286
<i>Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TANQIDIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI

Xolmatov Doston Dilshod o'g'li
 Ipak yo'li innovatsiyalar universiteti
 "iqtisodiyot va pedagogika" fakulteti dekani

ORCID: 0009-0007-6637-4979

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va metodologik asoslari, tanqidiy fikrlash bosqichlari hamda usullari yoritib berilgan. Shuningdek, olimlarning bu boradagi qarashlari, tanqidiy fikrlashni shakllantirish bosqichlari, zamonaviy metodlar va ularni amaliyotda qo'llash xususiyatlari keng tahlil qilingan. Pedagogik jarayonda uchraydigan muammolar va ularning yechimlari ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, metodika, mantiqiy tafakkur, savol-javob, innovatsion yondashuv, ijodiy fikrlash.

Abstract: This article discusses the theoretical and methodological foundations of developing critical thinking skills in primary school students, as well as the stages and methods of critical thinking. It also analyzes scholars' views on this issue, modern methods of developing critical thinking, and the features of their practical application. In addition, the article examines challenges encountered in the pedagogical process and possible solutions to them.

Key words: critical thinking, methodology, logical thinking, question-answer method, innovative approach, creative thinking.

Аннотация: В статье подробно освещены теоретические и методологические основы формирования навыков критического мышления у учащихся начальных классов, а также этапы и методы развития критического мышления. Проанализированы взгляды ученых по данной проблеме, современные методы формирования критического мышления и особенности их практического применения. Также рассмотрены проблемы, возникающие в педагогическом процессе, и пути их решения.

Ключевые слова: критическое мышление, методика, логическое мышление, вопросно-ответный метод, инновационный подход, креативное мышление.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda mustaqil, mantiqiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishdan iborat. Dunyo bo'yicha tez o'zgarayotgan sharoitlarda faqat bilim bilan cheklanib qolish yetarli emas, balki axborotni tahlil qilish, baholash va to'g'ri xulosa chiqarish qobiliyati asosiy kompetensiyalardan biriga aylanmoqda.

Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda tanqidiy fikrlash asoslarini shakllantirish o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi yuzasidan ko'plab olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borgan.

J. Dyui o'zining "How We Think" asarida tanqidiy fikrlashni tafakkur jarayonining asosiy elementi sifatida belgilab, uni faol, ongli va maqsadga yo'naltirilgan jarayon sifatida ta'riflagan.

M. Lipman esa bolalar bilan falsafiy muloqotlar tashkil etish orqali ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish mumkinligini asoslab bergan.

R. Pol va L. Elder tomonidan ishlab chiqilgan "Tanqidiy fikrlash standartlari" modeli o'quvchilarda aniqlik, mantiqiylik, chuqurlik va kenglik kabi fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratadi.

Shu bilan birga, P. Facione o'zining "The Delphi Report" ishida tanqidiy fikrlashni baholash va o'rgatish uchun aniq mezon hamda kompetensiyalarni ishlab chiqqan.

Tanqidiy fikrlash insonning ma'lumotni tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish va o'z nuqtayi nazarini asoslash qobiliyatidir. Ushbu ko'nikma insonni faqat bilim oluvchi emas, balki bilimni faol ravishda qayta ishlovchi shaxs sifatida shakllantiradi.

John Dewey (1910) o'zining "How We Think" asarida tanqidiy fikrlashni tafakkur jarayonining faol shakli deb ta'riflagan. U fikrlashni muammoni aniqlash va uni hal etishga qaratilgan izchil qadamlar ketma-ketligi sifatida izohlaydi.

Matthew Lipman esa bolalar uchun falsafa asoslari orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodologiyasini ishlab chiqdi. Uning fikriga ko'ra, bolalarni mantiqiy, aniq va izchil fikrlashga o'rgatish ularning erkin fikr bildirish hamda asosli qaror qabul qilish ko'nikmalarini kuchaytiradi.

Richard Paul va Linda Elder tomonidan ishlab chiqilgan "Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life" asarida tanqidiy fikrlashni baholash uchun asosiy mezonlar – aniqlik, mantiqiylik, relevantlik, chuqurlik va kenglik – batafsil tavsiflangan.

Peter Facione esa "The Delphi Report" loyihasida tanqidiy fikrlashning asosiy komponentlarini belgilab bergan. Ular quyidagilardan iborat: tahlil qilish, baholash, xulosalash, sharhlash va o'z fikrini asoslash.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotchilar ta'lim tizimida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun integrativ metodlardan foydalanishni tavsiya etadilar. Xususan, STEAM loyihalari, ko'p bosqichli topshiriqlar, vaziyatli o'yinlar va loyiha faoliyatlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashi hamda muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida e'tirof etiladi.

Adabiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim dasturlarida tanqidiy fikrlashga oid faoliyatlar yetarlicha nazarda tutilgan bo'lsa-da, amaliyotda bu imkoniyatlar ko'pincha to'liq amalga oshirilmayapti. Bu holat, asosan, an'anaviy dars o'tish metodlarining ustunligi va innovatsion yondashuvlarning yetarli darajada joriy qilinmaganligi bilan bog'liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- Muammoli vaziyatlar yaratish.** O'quvchilarga ochiq muammolar taqdim etilib, ularni tahlil qilish va hal etish taklif qilinadi. Mazkur usul bolalarning mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.
- Aqliy hujum (Brainstorming).** Dars jarayonida tezkor g'oyalarni ilgari surish va har bir fikrni tahlil qilish orqali o'quvchilarning ijodiy hamda tanqidiy tafakkuri rivojlantiriladi.
- Debatlar va bahs-munozaralar.** Har bir o'quvchi o'z fikrini asoslaydi va qarama-qarshi nuqtayi nazarlarni baholaydi. Ushbu usul orqali ularning mantiqiy fikrlash hamda argumentatsiya qilish ko'nikmalari mustahkamlanadi.
- Rolli o'yinlar va vaziyatli tahlillar (case study).** O'quvchilar turli real yoki faraziy vaziyatlarni rolli tarzda sahnalashtiradilar, vaziyatni tahlil qiladilar va muammoga yechim topadilar.
- Fikr xaritalari (mind mapping).** Muayyan mavzudagi asosiy g'oyalar va ular o'rtasidagi bog'lanishlarni aks ettiruvchi diagrammalar tuzish orqali o'quvchilarning tizimli fikrlash qobiliyati rivojlantiriladi.
- Loyiha usuli (project-based learning).** O'quvchilar mustaqil yoki guruh shaklida muayyan mavzu yuzasidan tadqiqot olib boradilar, natijalarni tahlil qiladilar va taqdim etadilar.
- Sokratik savol-javob usuli.** Savollar orqali o'quvchilarning chuqurroq fikrlashiga rag'bat beriladi hamda ularning dalil keltirish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish jarayonida bir qator muammolar mavjud.

- An'anaviy metodikalarga qattiq bog'liqlik.** Hali ham ko'plab maktablarda an'anaviy yodlash va faktlarni takrorlash usullari ustunlik qiladi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini cheklaydi.
- O'qituvchilarning yetarlicha tayyor emasligi.** Tanqidiy fikrlash metodikasini chuqur bilmaydigan o'qituvchilar innovatsion usullardan foydalanishga qiyinchilik bilan moslashadilar.
- O'quvchilar faolligining pastligi.** Darslarda faol ishtirok etmaydigan va mustaqil fikr bildirishga tortinadigan o'quvchilar tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini sekin rivojlantiradilar.
- Metodik va texnik resurslarning yetishmasligi.** Interfaol texnologiyalar, vaziyatli o'yinlar va zamonaviy ta'lim dasturlari barcha maktablarda ham yetarli darajada mavjud emas.

5. Ota-onalarning roli. Ko'plab ota-onalar faqat an'anaviy baholarga e'tibor qaratib, bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalasini ikkinchi o'ringa qo'yadilar.

Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllanishi ta'lim jarayonining muhim komponentlaridan biri hisoblanadi. Muhokama davomida aniqlandiki, tanqidiy fikrlashning asosiy elementi o'quvchining faqat bilimlarni yodlab olishi emas, balki olingan ma'lumotlarni tahlil qilishi, ularni shubha ostiga olishi hamda o'z mustaqil fikrini shakllantira olishi bilan belgilanadi.

Shuningdek, boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun individual hamda yosh xususiyatlariga mos metodlarni tanlash zarur. Bu yoshdagi o'quvchilar hali abstrakt fikrlash darajasiga to'liq erishmaganliklari sababli, ularda tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini o'yin, tasviriy faoliyat va hikoya qilish kabi amaliy metodlar orqali rivojlantirish tavsiya etiladi.

Muhokama davomida o'qituvchilarning professional tayyorgarligi ham muhim omil sifatida qayd etildi. O'qituvchi o'zi tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini yetarli darajada o'zlashtirmagan bo'lsa, o'quvchilarga bu ko'nikmalarni samarali o'rgatishi qiyinlashadi. Shu sababli o'qituvchilarni tayyorlash dasturlariga tanqidiy fikrlash metodikalarini chuqur o'rgatish masalalarini kiritish lozim.

Bundan tashqari, dars jarayonida o'quvchilarning erkin fikr bildirishi uchun qulay va ochiq muhit yaratish muhim hisoblanadi. Bolalar fikr bildirishda xato qilishdan qo'rqmasligi, o'z g'oyalarini erkin bayon etishga rag'batlantirilishi zarur. Muhokama davomida aniqlanishicha, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda interfaol metodlar – "Aqliy hujum", "Rolli o'yinlar", "Debatlar" va "Case study" usullari eng samarali natijalarni beradi. Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida bolalarda mustaqil axborot izlash, uni tahlil qilish va baholash ko'nikmalari shakllanadi.

Umuman olganda, boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun o'qituvchidan yuqori malaka, kreativ yondashuv hamda o'quvchilarning individual imkoniyatlarini inobatga olish talab qilinadi.

XULOSA

Tanqidiy fikrlashni boshlang'ich ta'lim jarayonida rivojlantirish nafaqat bolalarning individual intellektual salohiyatini oshiradi, balki ularni hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila oladigan, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi. Zamonaviy ta'lim metodlari – muammoli ta'lim, interfaol metodlar va loyiha asosidagi yondashuvlar – o'quvchilarda mustaqil hamda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini samarali rivojlantirish imkonini beradi.

Pedagoglarning asosiy vazifasi har bir o'quvchiga mustaqil o'rganish va erkin fikr bildirish uchun qulay sharoit yaratishdan iborat. Shuningdek, o'quvchilarning xatolarini inkor etish emas, balki ularni tahlil qilish orqali to'g'ri xulosalarga yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etadi. Tanqidiy fikrlash rivojlangan jamiyatlar innovatsiyaga ochiq, demokratik va taraqqiyotga intiluvchi bo'lib, mustaqil fikrlaydigan fuqarolarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Paul R., Elder L. *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life.* – Boston: Pearson, 2014.
2. Nosirov B. *Tanqidiy fikrlash nazariyasi va amaliyoti.* – Toshkent: Fan, 2017.
3. Karimov I.A. *O'zgarishlar davrida fikr erkinligi va yangilanish zarurati.* – Toshkent: Ma'naviyat, 2007.
4. Beyer B.K. *Critical Thinking.* – Bloomington: Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1995.
5. Halpern D.F. *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking.* – New York: Routledge, 2014.
6. Paul R. *Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World.* – Santa Rosa: Foundation for Critical Thinking, 1993.
7. Gapparova M.S., Mirxalilova N.A. Ota-onalar va bolalar o'rtasidagi "Sifrovoy konflikt": ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish orqali ruhiy uzilish // *International Journal of Scientific Bulletin.* – 2025. – Vol. 2, Issue 2. – B. 3030–3885.
8. Mirxalilova N.A., Davlatova M.A. TIMSS xalqaro baholash dasturida miqdor tushunchasi va uning turlari // *Academic Research in Educational Sciences.* – 2022. – Vol. 3, Issue 9. – ISSN 2181-1385.
9. Mirxalilova N.A., Usmanova M.M., Xunarova L.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari // *Maktabgacha va maktab ta'limi: pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashgan ilmiy jurnal.* – 2025. – № 5. – B. 116–119.
10. Mirxalilova N.A. Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi // *Maktabgacha va maktab ta'limi: pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashgan ilmiy jurnal.* – 2025. – № 12. – UDK: 37.07.
11. Mirxalilova N.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning aspektlari // *Tadqiqotlar.* – 2025. – T. 55. – № 1. – B. 228–233.
12. Mirxalilova N.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni tashkil etish // *Лучшие интеллектуальные исследования.* – 2025. – Vol. 38, № 2. – B. 193–201.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.